

MÜTAREKE DÖNEMİ TÜRK POLİS TEŞKİLATINDAKİ DÜZENLEMELER

Arrangements in Turkish Police Organization in Armistice Period

Mücahit ÖZÇELİK*

Özet

Diğer Türk devletlerinden farklı olarak Osmanlı Devleti'nde 19. yy.dan itibaren iç güvenliğin askeri teşkilattan ayrılmasıyla polis teşkilatı ortaya çıkmıştır. Meşrutiyet Döneminden sonra gelişmeye başlayan Türk polis teşkilatının eksikliklerinin giderilmesi için birtakım çalışmalar içerisine girilmiştir. İttihat ve Terakki yönetimleri tarafından sürekli savaş tehdidi altında bulunan bir devlette iç güvenlikte oluşabilecek sorunların ordunun dış güvenliği sağlama konusundaki faaliyetlerini olumsuz etkilemesinden endişe edildiği için polis teşkilatı bütçe ve kurumsal anlamda geliştirilmiş ve teşkilatın ülke içerisindeki etkisi ve yetkileri artırılmıştır. Avrupa'daki polis teşkilatları örnek alınarak yapılan düzenlemeler öncelikli olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde uygulanmış ve sonrasında da taşra polis teşkilatlarında yaygınlaştırılmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Mütareke Döneminin zor şartları arasında polis teşkilatıyla ilgili yapılan bu düzenlemelerle; emniyet teşkilatı personelinin mesleki yeterliliğinin artırılması ve denetlenmesi, karakolların fiziki şartlarının iyileştirilmesi ve polislerin belli konularda uzmanlaşması amaçlanmıştır. Bu çalışmaların emniyet teşkilatının günümüzde ulaştığı seviyeye katkı sağladığı muhakkaktır..

Anahtar Kelimeler: Türk Polisi, Polis tarihi, Mütareke dönemi.

* Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, mucahitozcelik@hotmail.com

Abstract

Unlike other Turk states, the police force emerged in the Ottoman Empire in the 19th century, with the separation of internal security from the military organization. Turkish National Police, which began to develop after Monarchy period, embarked on some tasks to eliminate the deficiencies in their field. The government was under the constant threat of war by the Union and Progress Committee administration. It was worried that the internal security problems would negatively affect the army's activities to ensure the external security. So, police department was enhanced in terms of budget and structure. Its impact and authority were increased across the borders of the country. The arrangements which are made by modeling the police forces in Europe were primarily applied within the Istanbul Police Department and later extended to the provincial police stations. During the difficult situation of the armistice period after the First World War, with the arrangements made in terms of the police organization, it was intended to increase the professional competence of staff and supervision, improve the physical conditions of police stations and to specialize them in certain subjects. There is no doubt that these regulations contributed to the level of safety provided by today's police force.

Key Words: Turkish Police, History of police, Armistice period.

Giriş

Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılda yoğunlaşan batılılaşma sürecine bağlı olarak yaşadığı değişim iç güvenlik konusunda da kendisini göstermiştir. Tanzimat Döneminde, merkez ve taşra teşkilatlarında görülen köklü değişimin de etkisiyle iç güvenlik teşkilatı askeri yapıdan ayrılarak müstakil bir örgütlenme haline getirilmiştir. Osmanlı Devleti'nde modern anlamda polis teşkilatı ise 1879'da kurulan Zaptiye Nezareti ile ortaya çıkmıştır. II. Meşrutiyetin ilanından sonra Avrupa'daki örneklerinden de yararlanılarak gelişimine hız verilen polis teşkilatındaki en kapsamlı düzenlemeler İttihat ve Terakki Partisinin iktidarda olduğu dönemde yaşanmıştır.

İttihatçılar, Birinci Dünya Savaşı öncesinde ülkede merkezi otoriteyi güçlendirmek adına Avrupa polis teşkilatlarını örnek alarak yapılan düzenlemelere İstanbul polis teşkilatından başlamışlardır. Savaş döneminin zor şartlarına rağmen İstanbul polis teşkilatında yapılan bu

düzenlemeler teşkilatın güçlenmesini ve kurumsal kimlik kazanmasını sağlamıştır.

Mütareke Döneminde ülkenin içinde bulunduğu çalkantılı siyasi durum ve ekonomik problemlerin de etkisiyle polis teşkilatına önceki döneme nazaran gerekli ödeneğin ayrılamaması birçok sıkıntının gündeme gelmesine neden olmuştur. Çalışmamızda öncelikli olarak İstanbul polis teşkilatında görülen sıkıntılara çözüm bulmak amacıyla yapılan; personelin eğitimi, tayinleri, özlük hakları ve asayiş gibi konulardaki düzenlemeler üzerinde durulacaktır. Sonrasında ise Osmanlı'nın son döneminde taşra polis teşkilatının durumu ortaya konarak Meşrutiyet Döneminde modern bir polis teşkilatı görüntüsü kazanan İstanbul polis teşkilatında yapılan kurumsal düzenlemelerin, illerde uygulanmasına yönelik çalışmalar ele alınacaktır. Vilayetlerin görüşleri alınarak yapılan bu çalışmalarla ilgili hazırlanan raporlardan yola çıkılarak polis teşkilatının personel yapısı, teknik altyapısı ve karakolların fiziki şartları ortaya konacaktır. Ayrıca o dönemde yeni gündeme gelen adli tıp, süvari polis teşkilatı, deniz polisi gibi kurumsal yeniliklerin yanı sıra polis ve jandarma arasındaki görev bölgesi meselesine bakış açılarında da değinilecektir.

Tüm bu değerlendirmelerle İstanbul ve taşra polis teşkilatında yapılan düzenlemeler ortaya konarak Türk polis teşkilatının günümüze kadar gelen gelişim sürecinin bir bölümüne ışık tutulmuş olunacaktır.

1. Osmanlı Devleti'nde Polis Teşkilatının Ortaya Çıkışı ve Tarihi Gelişimi

Daha önceki Türk devletlerinde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren de polis teşkilatı, askeri teşkilat kadrosu içinde yer almış ve askeri amirler aynı zamanda polis amiri olarak da görev yapmışlardır (Kaynar, 2002:13). Osmanlı Devleti'nde iç düzen ve güvenliğin sağlanmasından İstanbul'da yeniçeriler, taşrada ise kapıkulu ve eyalet askerleri sorumlu tutulmuşlardır.

Emniyet hizmetlerinin farklı şekillerde ve birçok makama bağlı olmasının verdiği sıkıntılardan dolayı emniyet hizmetlerinin tek elden yürütülebilmesi amacıyla (Durmuş, 2006:8) Osmanlı Devleti'nde, Sultan Abdülmecit Döneminde 20 Mart 1845 tarihli ilk Polis Nizamnamesi yayımlanmış ve arkasından askeri teşkilattan ayrı olarak "ilk polis teşkilatı" diyebileceğimiz asayiş işleriyle uğraşacak Zaptiye Müşiriyeti kurulmuştur (Birinci, 1999:10).

1876 yılında ise Avrupa'daki örneklerine göre bir polis teşkilatı oluşturulmasına I. Meşrutiyet'in ilanından sonra kurulan hükümet programında yer verilmiş ve bu amaçla 1879'da Zaptiye Nezareti kurulmuştur. Osmanlı polis teşkilatında Avrupa'da 18. yüzyıldan itibaren ön plana çıkan Paris polis modeli örnek alınmış ve bu bağlamda Fransız müfettişler getirilerek polis teşkilatında görevlendirilmiştir (Noemi, 2009:151-153). Böylece askeri bir yapı gösteren polis teşkilatı Zaptiye Nezareti'nin kurulması ve sonrasındaki çalışmalarla yavaş yavaş sivilleşmeye başlamıştır (Polis Mecmuası, 1338:878). Bu dönemde polisin görevleri önleyici, adli ve siyasi olmak üzere üçe ayrılıyordu. Başlangıçta İstanbul'un asayişinden sorumlu olan Zaptiye Nezareti 1885 yılına kadar taşradaki teşkilatlanmasını da tamamlamıştır. Bugünkü anlamda Emniyet Genel Müdürlüğünün görevini yerine getiren Zaptiye Nezareti 1909 yılına kadar güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesini sağlamıştır (Kaynar, 2002:20-30).

19 Nisan 1907 tarihinde 167 maddeden oluşan ve polis teşkilatının ihtiyaçlarını her bakımdan karşılayan yeni bir nizamname yayımlanmıştır. Bu nizamnamenin en belirgin özelliği, içerdiği hükümlerin yabancı etkiler altında kalınmadan hazırlanmasıydı. Söz konusu nizamname, polisin idari, adli, siyasi görevlerini, merkez ve taşra kuruluşlarını, hiyerarşiyi, polisin askeriye ve jandarma ile ilişkilerini, polisin yetkilerini, izinde iken polisin görev ve yetkilerini, polis müfettişlerinin görevlerini, polis meclisinin görevlerini, polisin seçim ve tayin usulünü, polisin yargılanmasını ve cezalandırılmasını, polisin ödeneklerini ve benzeri hususları kapsamaktaydı (Durmuş, 2006:10). Aynı nizamnameye göre polisler, ser komiser, ikinci komiser, üçüncü komiser, komiser muavini ve polis memuru olmak üzere beş sınıfa ayrılmaktaydı (Eraslan ve Metin, 1984:141).

II. Meşrutiyet Döneminde yaşanan 31 Mart Olayı İttihatçıları polis teşkilatını yeniden örgütlemeye yöneltmiş ve bu amaçla Avrupa'daki polis teşkilatları esas alınarak polis teşkilatının yeniden organize edilmesi kararlaştırılmıştır (Ergut, 2004:193). 4 Ağustos 1909'da çıkarılan "İstanbul Vilayeti ve Emniyeti Umumiye Müdüriyeti Teşkilatına Dair Kanun" ile Zaptiye Nezareti kaldırılarak, yerine Dâhiliye Nezaretine bağlı "Emniyeti Umumiye Müdüriyeti" ve "İstanbul Vilayeti Polis Müdürlüğü" kurulmuştur (Birinci, 1999:14).

Emniyeti Umumiye Müdüriyeti, 1913 yılına kadar polis işlerini 1907'de çıkarılan polis nizamnamesi hükümlerine göre yürütmüştür. 9 Aralık 1913 tarihinde ise Dâhiliye Nezareti Teşkilat Nizamnamesi

çıkarılmış ve bu nizamnamede Emniyeti Umumiye Müdüriyetinin görevi, memleketin emniyet ve asayişine karşı olan her türlü genel durumu takip ve bu konularda alınması gereken önlemleri almak, polis teşkilatı ve polis mekteplerini idare etmek olarak belirlenmiştir.

21 Mayıs 1913 tarihli Polis Nizamnamesi, II. Meşrutiyet Devrinin koşullarına ve zamanın ihtiyaçlarına göre hazırlanmış ve bu nizamname ile polisin örgütlenmesi, görev ve yetkileri, personelin dereceleri, sınıfları, mesleğe giriş, yükselme ve diğer tüm özlük işleri, soruşturma, yargılama, istifa, tayin, izin, cezalandırma işleri, levazım işleri, polis karakolları ve görevleri, polisin kıyafeti ve davranış biçimleri yeniden düzenlenmiştir. Bu nizamnamede polis; piyade, süvari ve sivil olmak üzere üç sınıfa ayrılmış; meslek dereceleri, sıralaması, polis adaylığı, polis memurluğu, komiser muavinliği, komiserlik, merkez memurluğu, polis müdürlüğü kısmı, adli ve idari riyaset ve müdüriyetleri emniyet müdürlüğü, Emniyet Umumiye Müdürlüğü, İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesi Müdürlüğü, olarak düzenlenmiştir (Kaynar, 2002:35). Polis kadrosu mülkiye ve hukuk mekteplerinden gençlerle desteklenerek teşkilat bünyesinde 1911'de istihbarat şubesi, 1913'te polis müfettişliği ve siyasi şube kurulmuştur (Toprak, 1985:1270). İttihatçılar 1913'ten sonra yaptıkları bu düzenlemelerle polis teşkilatını merkeziyetçi bir yapıya kavuşturarak ülkenin her yerinde kontrolü sağlamayı amaçlıyorlardı (Ergut, 2004:211).

Böylelikle Avrupa polis teşkilatları da örnek alınarak yapılan düzenlemelerle¹ Türk polis teşkilatı 1914 yılına kadar düzenli bir gelişme sağlamış ve kurumsal olarak yayılma süreci devam etmiştir. Buna bağlı olarak 1915'te seyrü sefer, ecanip, takibat-ı adliye müdürlükleri ile doğrudan Dâhiliye Nezaretine bağlı hudut kapıları ve demiryolu durak yerlerinde görev yapacak olan emniyet noktaları kurulmuştur.

İttihat ve Terakki yönetimi sürekli savaş tehdidi altında bulunan bir devlette iç güvenliğin sağlanmasını ölüm kalım meselesi olarak görüyordu. Birinci Dünya Savaşı yıllarında iç güvenlikte oluşabilecek sorunların ordunun dış güvenliği sağlama konusundaki faaliyetlerini olumsuz etkilemesinden endişe edildiği için polis teşkilatı bütçe ve kurumsal anlamda geliştirilmiş ve teşkilatın ülke içerisindeki etkisi ve yetkileri artırılmıştır (Berber, 2007:38). İttihat ve Terakki yönetiminin bu çabaları neticesinde 1918 yılına gelindiğinde Türk polis teşkilatı ülkedeki

¹ BOA. DH.EUM.VRK. Dosya No:24 Gömlek No: 12 (Bundan sonra Başbakanlık Osmanlı Arşivinden kullanılan belgelerde önce dosya sonra gömlek numarası verilecektir).

42 vilayet ve bunlara bağı kasabalarda teşkilatlanmasını tamamlamış bulunuyordu (Birinci, 1974:27).

Savaş sonrasında ise Osmanlı polis teşkilatı tüm devlet kurumları gibi işgalci güçlerin müdahalesine açık hale gelmişti. Mütarekeden sonra oluşan yeni şartlar ve gerekli faydanın da sağlamadığı düşünüldüğünden müstakil olan Siyasi Şube ve Tahkikat-ı Adliye Şubesi, Asayiş Şubesi bünyesinde görev yapan alt şubeler haline getirilmişlerdir (Polis Mecmuası, 1335:262).

Mütareke Dönemi şartları Türk polis teşkilatının aleyhine gelişmekteydi. 1920 yılında İstanbul Polis Müdürlüğü Sirkeci'de kiralanan ve çalışma şartlarına uygun olmayan bir otele taşınmıştı. Bu durum İstanbul Polis Müdürlüğünün çalışmalarını aksatmaktaydı (Alkor, 1952:238). İşgal kuvvetleri bu dönemde Türk polisinin İstanbul'daki birçok önemli meseleye karışmasını da engellemekteydi. Ermeni komiteciler mütareke İstanbul'unda birçok kişiyi suikastlarla öldürüyorlardı. Fakat İngilizler Türk polisinin olayları araştırmasına izin vermeyerek faillerin bulunmasını engelliyorlardı (Öge, 1982:268). Tüm bu gelişmeler ve işgal şartlarının da etkisiyle İstanbul'da asayiş zayıflamış ve birçok sorun ortaya çıkmıştı. Hatta sabıkalı kişiler İngiliz polislerini bile soyarak gündüzleri İngiliz üniforması ile gezmekteydiler (Alkor, 1952:239).

2. Mütareke Döneminde İstanbul Polis Teşkilatında Yapılan Düzenlemeler

İstanbul Emniyet Müdürü Miralay Esat Bey Mütareke Döneminin olumsuz şartları içerisinde İstanbul Polis Teşkilatında ortaya çıkan aksaklıkların² çözümüne yönelik birtakım çalışmalar yürütmüştür. Esat Bey görevi sırasında yaptığı çalışmalarını 8 Temmuz 1922 tarihinde bir rapor halinde Dâhiliye Nezaretine bildirmiştir. Esat Bey'in yazdığı bu raporda belirtilen düzenlemeler İstanbul Polis Teşkilatının Mütareke Döneminde içinde bulunduğu durum ve eksiklikleri göstermesi adına önemli bilgiler içermektedir.

² BOA. DH.EUM.LVZ.57-80

2.1. Polislerin Tayinleri ve Görevlendirilmeleri

Esat Bey'in raporundan anlaşıldığına göre İstanbul Merkez Polis Teşkilatını düzenlemek için yapılan çalışmalara öncelikli olarak polislerin tayinleri ve çalışma yerleriyle ilgili düzenlemelerden başlanmıştır. Polis memurlarının sık sık tayin edilmesi ve yer değiştirmesi uygun görülmemiş ve tayinler biri kanunî ve idarî diğeri iktisadî olmak üzere iki şarta bağlanmıştır. Ödenek azlığından dolayı polis memurlarına merkezler dışında yemek hazırlama masrafından kaçınmak için, bazı durumlar müstesna, olmak şartıyla her polisin ikametgâhına yakın merkezde görevlendirilmesi esası benimsenmiştir.

Polis merkezlerinde masa başı görevlerin artmasından ve buna bağlı olarak dış görevlerin aksamasından dolayı merkezdeki görevlilerin sayısı azaltılarak polisler, güvenlik işleri ile ilgili olan dış görevlere atanmışlardır. Umumi müdürler ve memur reislerinin emrinde, sulh mahkemelerinde, değişik askeri dairelerde ve mülkiyede usulsüz olarak görevlendirilen polis memurları buralardan çekilerek asıl işleri olan güvenlik vazifesiyle ilgili görevlere atanmışlardır. Ayrıca polislerin sivil memur olarak farklı kurumlarda da çalışmalarına izin verilmemiştir. Böylelikle İstanbul'da asayişinin sağlanmasında zaten yetersiz olan resmî polis kadrosunun farklı işlerde görevlendirilmesi engellenmiştir. Bu dönemde İstanbul'da beş yüz kişiye bir polis memuru düşüyordu (Polis Mecmuası, 1337:687).

Belediye zabıtası emrinde görevli olan komiser muavini ve polisler, merkezler tarafından her istendiğinde başka bir komiser muaviniyle veya polisle değiştirilmekteydi. Bu durum, polislerin şube faaliyetleri içerisinde ihtisas sahibi olmasını engellemekteydi. Bundan dolayı belediyede görevli zabıtanın sorumlu polis memurlarının merkezleri içerisinde olsa dahi nakil ve değiştirilmesi yetkisi sadece Üçüncü Şube Müdürlüğüne verilmiştir.

Polislerle ilgili ödüllendirme, cezalandırma, görevden alma ve tayin hususlarında mutlak surette nizamnameye uyulması esası benimsenmişti. Polislerin terfi ettikçe keyfi olarak “komiser muavini” ve “komiser” gibi unvanları ve bu unvanlara ait üniformaları taşımaları engellenmiş ve böylece polis memurlarına verilmiş olan fahrî unvanlar kaldırılmıştır.³

Tüm bu faaliyetler polislerin bir düzen içerisinde tayin edilmeleri, asıl vazifelerinde çalıştırılmaları ve belli bir alanda uzmanlaşmalarını

³ BOA. DH.EUM.AYŞ. 62-28

sağlıyordu. Bu da İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün kurumsal bir kimlik kazanmasını sağlamıştır.

2.2. Polislerin Yetiştirilmesi Adına Yapılanlar

Polis teşkilatında yapılacak düzenlemelerin belki de en önemlisi olarak, mevcut personelin yetiştirilmesi ve bilgi birikiminin tecrübeli amir ve memurlar tarafından diğer personele aktarılması görülmektedir.⁴ Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet Dönemi'nde İstanbul, Erzurum, Beyrut, Bağdat, Trabzon, Sivas ve Konya'da polis okulları açılarak eğitimli polis kadroları oluşturulmaya çalışılmışsa da Birinci Dünya Savaşı yıllarında bu okullarda yetişen kadroların birçoğunun askeri görevler alması polis teşkilatındaki nitelikli personel sayısını azaltmıştı (Ergut, 2004:220-225).

Eğitimin ilk şartı olarak disiplinin sağlanması gerekli görüldüğünden polis teşkilatında disiplinin sağlanması amacıyla her sene tüm polis memurları için amirleri tarafından gizli bir rapor ve sicil notu verilmesi esası benimsenmiştir. Bu sicil raporlarında memurlar hakkında amirlerinin her türlü görüş ve izlenimleri yer alıyordu. Ayrıca tüm polisler her yıl genel bir sağlık kontrolünden geçiriliyor, çalışmaya uygun olup olmadıkları belirleniyordu.

Hem kanunları iyi bilmeyi hem de esaslı bir dinçlik ve çevikliği gerektiren polislik mesleğinde karakol amirlerinden çoğunun yetersiz olduğu görülmüş ve bunun üzerine tüm komiser muavinleri, ikinci komiserler ve baş komiserler birer ay eğitime tabi tutularak kendilerini yetiştirmeleri sağlanmıştır. Baş komiserler ise ayrıca mesleki gelişimleri için bir aylık eğitime alınarak ciddi ve sıkı bir imtihandan geçiriliyordu. Nizamnameye göre her polis memurunun sırası geldikçe bir defaya mahsus olmak üzere üç ay polis mektebine devam ederek eğitimden geçirilmesi gerekmektedir. Fakat memuriyet boyunca bir defaya mahsus olan bu eğitimin polislerin birçoğu tarafından yapılamayacağına anlaşılması ve asayişin de aksamaması için polislerin sırayla kendi merkezlerinde eğitimden geçirilmesi amacıyla her merkezde bir "merkez muallimliği" kurulmuştur. Böylece polislerin kendi merkezlerinde, merkez muallimleri tarafından her sene birer aylık eğitimden geçirilerek mesleki birikimlerinin artması sağlanmış ve ayrıca tüm polisler idari işlerden anlar hâle getirilmiştir.⁵ Muhtelif rütbede polis memurlarına asayişin sağlanmasına yönelik konferanslar verilerek tecrübeli

⁴ BOA. DH.EUM.VRK. 24-4

⁵ BOA. DH.EUM.AYŞ. 62-28

memurların birikimlerinden diğer memurlarında istifade etmesi sağlanmıştır (Polis Mecmuası, 1337:687). Ayrıca tüm merkezlerde önemli olaylar karşısında polislerin yapması gerekenler belirlenerek polis memurlarının vazife kabiliyeti artırılmıştır.

İstanbul'da çalışanların yanı sıra taşra kadrosundan olup geçici olarak merkez müdürlük emrinde görevlendirilen polisler, komiser muavinleri ve komiserlerin de polis mektebinde, mensup oldukları merkezlerde ve dördüncü kısım şubesinde staja ve eğitime tabi tutuluyordu. Böylece taşra teşkilatı personelinin merkez müdürlük emrinde görevlendirilmeleri; eğitim ve talimden geçirilerek yetişmeleri için fırsat olarak görülmüş ve asıl görev yerlerine döndüklerinde kendilerinden tam olarak yararlanılması sağlanmıştır.

Polis memurlarının tabancalarını ve malzemelerini daima temiz tutmak ve bozuldukları zaman az bir masrafla tamir ederek her an kullanılmaya hazır halde olmasını sağlamak amacıyla polis memurları arasında silah tamiri ve bakımından anlayanlar kursa tabi tutularak bunların polis merkezlerini dolaşmaları ve polislerin silahlarını kontrol ederek bozuk olanları kullanılabilir duruma getirmeleri sağlanmıştır. Ayrıca tüm polisler, amirleri ve merkez muallimleri nezaretinde atıcılık kursundan geçirilip senede sekiz kurşun atma zorunluluğu getirilerek yetiştirilmişlerdir. Tüm bu eğitim faaliyetleri neticesinde yapılan imtihanlarda başarılı olan polisler ise ödüllendirilerek mesleki gelişim teşvik ediliyordu.

Sağlık teşkilatı içerisinde acil sağlık birimi gibi bir örgütlenmenin olmadığı bir dönemde İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde acil sağlık teşkilatı kurularak her merkezde birer küçük eczane oluşturulmuş ve yeteri kadar sıhhiye polisleri yetiştirilmiştir. Bu uygulama ile yangın sırasında sıhhiye polislerinin sedyeleri ve portatif eczanelerle olay yerine gelerek ilk müdahaleyi yapmaları amaçlanıyordu. Ayrıca polislerin hastalarla olan münasebetlerinde korunma yöntemleri için konunun uzmanlarınca genel sağlık konferansları verdirilerek polislerin bulaşıcı hastalıklardan korunmaları amaçlanmıştır.

Polis memurları arasında kılık kıyafet yönergesine aykırı davranışlarının artması üzerine polis kıyafetleri nizamnameye uygun olarak yeniden düzenlenerek muntazam kıyafetin polis için ciddiyet ve vakarın sağlanmasında önemli olduğu tüm personele benimsetilmiştir. Vazife esnasında komiser muavinleri ve komiserler için zindeliğine mani olan kılıçların sadece resmi gün ve törenlerde takılması konusundaki teklif kabul edilerek polis nizamnamesinin 145. maddesi değiştirilmiştir.

Ayrıca polislerin, diğer üniformalı memur ve subaylarla tam bir ahenk içinde olduğunun halka gösterilmesi amacıyla bunları gördüklerinde selam vermeleri sağlanmıştır.⁶

2.3. Asayişle İlgili Çalışmalar

İstanbul'un devlet merkezi olması ve kalabalık nüfusu asayiş konusunu diğer meselelere nazaran daha da önemli kılmaktaydı. Bundan dolayı İstanbul'da her polis merkezinin görev bölgesi içerisinde oturan ahalinin adreslerini içeren bir defter oluşturulmuştur. Her polis merkezi bölgesinde bulunan terk edilmiş binalarda ve kalelerde yaşayan şahısların da defterlere kaydı yapılarak buralarda yaşayanlar tespit ediliyordu. Ayrıca boş ve kullanılmayan binaların suçlu ve kaçakların mekânı haline gelmesinden dolayı buraların zaman zaman kalabalık polis kuvvetleri tarafından baskınlara ve aramalara tabi tutulması esası da benimsenmişti. Yapılan bu çalışmalar neticesinde birçok suçlunun yakalanmasının yanı sıra bu tür mekânların güvenliği de sağlanmış oluyordu.

Tiyatrolarda piyes haricinde söz söylemek yani “tuluatçılık” ve perde aralarında tahrik edici oyunlar oynamak yani “kantoculuk” yasaklanmıştır. Sinemaların açılışında itfaiye heyeti tarafından yapılması gereken kontrole çok önem verilmiş ve ayrıca gelecekte meydana gelecek kazaların önüne geçilmesi için mevcut sinemalar ikinci defa kontrole tabi tutulmuştur. Hususi nizamnameye aykırı olarak açılmış bulunan meyhanelerin ruhsatları peyder pey iptal edilmiş ve ayrıca Müslüman mahallelerinde camilere yakın yerlerde meyhane ve bunlara benzer müesseselerin açılmasının sebepleri araştırılmıştır. Genel ahlaki korumak amacıyla umumhanelerin dışarıyla irtibatına mani olacak surette pencerelerinin kapatılması ve umumhanelerin olduğu sokaklarda kapıların önünde fahişelerin oturmaması için tedbirler alınmıştır.

İstanbul'da sıklıkla çıkan mahalle yangınlarının büyümesi ve yayılması genellikle suyun olmamasından ve mahallelerde mevcut çeşme, kuyu ve su kaynaklarının ilgili kimseler tarafından bilinmemesinden kaynaklanmaktaydı. Bundan dolayı mahalle bekçilerinin su bulunan yerleri polisin kontrolü ve nezareti altında araştırıp tespit ederek itfaiye teşkilatına bildirmesi sağlanmıştır. Bugünkü anlamda devriye asayiş ekipleri diyebileceğimiz ve önemli sokaklarda, meydanlarda ve kavşak noktalarında bulunan polis noktalarına telefon bağlanmış ve altı saat olan

⁶ BOA. DH.EUM.AYŞ. 62-28

nokta vazifesi dört saate indirilerek polislerin daha dikkatli görev yapması amaçlanmıştır. Bu noktalarda görevli polisler sayesinde, yasak olmasına rağmen İstanbul'da sıklıkla görülmeye başlayan ve halkı aşırı derecede rahatsız ederek istenmeyen görüntülere neden olan rozet ve çiçek dağıtmak suretiyle sokaklarda yardım toplanmasının da önüne geçilmiştir. Ayrıca tramvaylar hakkında düzenlenen "tramvay zabıta nizamname"sinin tatbikine başlanmış ve kapı açılırken ve hareket esnasında tramvaylardan atlanması engellenmiştir.

Polisin halk nezdinde itibarını arttıracak en önemli meselelerden birisi de olayların aydınlatılarak suçluların yakalanmasıydı. Bu amaçla Polis merkezlerinde birikmiş suç dosyaları ve faili meçhul kalmış olayların dosyaları belirlenerek olayların aydınlatılması için tahkikata girilmiş; halkın polise ve devlete olan güvenini etkileyecek en önemli faktörlerden birisi böylelikle halledilmeye çalışılmıştır.⁷

2.4. Karakolların Fiziki Şartlarının Düzeltilmesi İle İlgili Çalışmalar

Savaş şartlarının da etkisiyle İstanbul'da bulunan karakol binalarının fiziki şartları kötü bir durumdaydı. Bunların düzeltilmesi için değişik semtlerinde bulunan polis karakollarının tamamı onarım ve bakımdan geçirilmiştir. Hazineye ait bazı terk edilmiş binalar onarımdan geçirilerek fiziki şartları yetersiz olan bazı karakollar buralara taşınmıştır. Telefonla haberleşme bir sisteme bağlanarak lüzumsuz konuşmaların ve dışarıdan kimselerin telefonla konuşmasının engellenmesi için bütün konuşmalar özel defterlere kaydedilmiştir.

Polis merkezlerinde yapılacak ıslahatlara örnek olarak bazı merkezler "Numune Merkezi" olarak yenilenmişti. Buralarda iç tertibat, teşkilat, kayıt sistemi ve talim terbiye itibarıyla birçok yenilik oluşturularak diğer merkezlere örnek olması sağlanmıştır.

Polis merkezi defterleri düzenlenmesi daha kolay ve anlaşılır hale getirilerek yenilenmiş ve suçlular için tutulan dosyalarda yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca gerek talim sebebiyle gerek vukuat hasebiyle sarf olunan tabanca mermileri hakkında düzenli bir kayıt tutulması ve bu sarfiyatın enine boyuna tetkik ve teftiş edilmesi esası benimsenmiştir.

İstanbul polis teşkilatının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi adına yapılan tüm bu çalışmaların yanında vazife başında şehit olan ve vefat

⁷ BOA. DH.EUM.AYŞ. 62-28

eden polis memurları da unutulmamış ve bunların ailelerine maaş yardımı yapılmasına karar verilmişti.⁸

3. Taşra Polis Teşkilatında Yapılması Düşünülen Düzenlemeler

İttihatçılar 1913 yılından sonra İstanbul'a sahip olan tüm ülkeye sahip olur anlayışının da etkisiyle İstanbul'da kontrolü tam olarak sağlayabilmek amacıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde idari, adli, siyasi ve seyrüsefer şubeleri ile polis müfettişliği gibi yeni birimler oluşturmuşlardı. Fakat bu yeni şube ve birimler ülkenin geneline yaygınlaştırılamamıştı (Ergut, 2004:211-222).

İstanbul Polis Teşkilatında oluşturulan yeni şube ve birimlerin vilayetlerdeki polis teşkilatlarında da kurulması düşünülmektedir. Bu amaçla Dâhiliye Nezareti tarafından vilayetlere polis teşkilatı ile ilgili bazı sorular sorularak taşra polis teşkilatlarının mevcut durumu ve düşünülen yeni yapılandırma için gerekli şartlar öğrenilmeye çalışılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarında başlanan bu çalışmalara Mütareke Döneminde devam edilmek istenmişse de ülkenin içinde bulunduğu ağır şartlar ve milli hükümet tarafından 24 Haziran 1920 tarihinde Ankara'da yeni bir Emniyet-i Umumiye Müdüriyetinin kurulması (Birinci, 1974:27) bu çabaların sadece plan aşamasında kalmasına neden olmuştur. Her şeye rağmen taşra teşkilatlarına yöneltilen bu sorular teşkilatlarda yapılması düşünülen yenilikleri, teşkilat bünyesinde mevcut eksiklikleri ve düşünülen çözüm yollarını ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. Taşra polis teşkilatının yeniden yapılandırılması aşamasında tüm illere sorulan sorulara cevap olarak çalışmamızda İzmit vilayeti ve Çatalca livasının cevaplarına yer verilmiştir.

3.1. Personel İstihdamıyla İlgili Çalışmalar

Vilayet, sancak ve liva merkezlerini oluşturan şehir ve kasabaların güvenliği kanunla polise bırakılmasına rağmen polis teşkilatındaki personel eksikliklerinden dolayı bazı merkezlerde güvenlik jandarma tarafından sağlanmaktaydı. Bu problemin çözümü amacıyla Dâhiliye Nezareti tarafından: "Vilayetlerde kaç mühim şehir ve kasaba vardır. Bunlar gelişmişlik ve önemlerine göre kaç güvenlik bölgesine ayrılmıştır ve ilave olarak kaç güvenlik bölgesine ihtiyaç vardır, ayrıca bu

⁸ BOA. DH.EUM.AYŞ. 62-28

merkezlerde ne kadar personele ihtiyaç vardır.” şeklindeki soru ile vilayetlerin eksiklikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.⁹

Vilayetlerin cevaplarında polis teşkilatının görev yapması gereken bazı yerlerde jandarma kuvvetlerinin güvenliği sağladığı belirtilmiş ve yeni polis merkezlerinin kurulabilmesi amacıyla komiser, komiser muavini ve polis memuru eksikliği dile getirilerek personel sayısının artırılması istenmiştir.¹⁰

Proje kapsamında taşra polis teşkilatlarının mevcut personel eksikliklerinin belirlenmesi amacıyla merkezde ve merkeze bağlı kaza ve kasabaların inzibat noktalarında mevcut personelin haricinde ne kadar komiser, komiser yardımcısı ve polis memuruna ihtiyaç olduğunun belirtilmesi de vilayetlerden istenmiştir.¹¹ Vilayetlerden gelen cevaplarda mevcut polis teşkilatı olan merkezler ve bağlı kasabalarda çok fazla sayıda serkomser, komiser, komiser muavini ve polis memuruna ihtiyaç duyulduğu belirtilmesi taşra teşkilatlarındaki personel eksikliğinin ciddi boyutta olduğunu ortaya çıkarmıştı.¹² 1918 yılında tüm ülkede görev yapan polis sayısının 6.868 kişi olması bu sıkıntıyı doğrular nitelikteydi (Kaynar, 2002:51).

Birinci Dünya Savaşı sırasında ülkeye giriş çıkışların kontrol edilebilmesi için Seyrüsefer Şubesi kurulmuştu. Bu kontrolün sadece önemli şehirlerle sınırlı kalmayıp tüm ülkeye yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu amaçla vilayetlerde bulunan vapur, şimendifer, otomobil gibi nakliye vasıtalarının ne kadar iskele, istasyon ve durak yerlerinin olduğu ve buraların kontrolü ve güvenliği için nerelerde hangi sınıftan ne kadar polise ihtiyaç olduğu belirlenmeye çalışılıyordu.¹³ Vilayetlerden gelen cevaplarda kontrolün sağlandığı yerlerde ciddi sayıda polis memuruna ihtiyaç olduğu hatta hâlâ polis kontrolünde olmayan liman ve istasyon kasabalarının olduğu belirtilerek bir kez daha personel eksikliğine vurgu yapılmıştır.¹⁴

İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde inzibat idaresi merkezlere, merkezler mevkilere, mevkiler noktalara ayrılarak düzenlenmişti. Merkezin idaresi Avrupa ülkelerinde olduğu gibi ehil ve kanuna uygun kişilerden seçilen birer merkez memuruna bırakılmıştı. Bunun büyük

⁹ BOA. EUM.VRK. 24-29

¹⁰ BOA. EUM.VRK.29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

¹¹ BOA. EUM.VRK. 24-29

¹² BOA. EUM.VRK.29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

¹³ BOA. EUM.VRK. 24-29

¹⁴ BOA. EUM.VRK.29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

faydaları görülmüş olduğundan önemli vilayetlerde olduğu gibi vilayetlerde de merkezler oluşturularak merkez memuru görevlendirilmesi gerekli olup olmadığı sorulmuştu.¹⁵ Vilayetlerden gelen cevaplarda sadece vilayet merkezlerinde görevlendirilmek üzere birer merkez memuruna ihtiyaç olduğu dile getirilmiştir.¹⁶

3.2. Polis Merkezlerinin Fiziki Şartlarının Düzenlenmesi

Taşra polis teşkilatının en büyük sorunlarından birisi de karakol binalarıydı. Bu soruna çözüm bulunması amacıyla vilayetlerde kaç karakol bulunduğu, bunların kaç tanesinin kira olduğu ve ihtiyaca hangi ölçüde cevap verdiği öğrenilmeye çalışılmıştır. Ayrıca vilayetlerde nerelere yeni karakol binası inşa edilmesi gerektiği ve bunların yerel şartlarda tahmini maliyetleri belirlenmek istenmiştir.¹⁷ Vilayetlerin cevaplarından taşra polis teşkilatının en büyük problemlerinden birisinin de yeteri kadar polis merkezi ve karakol binasının olmadığı anlaşılmaktadır. Mevcut polis karakollarının çoğu kiraydı ve görev yapılabilecek fiziki şartlara sahip değillerdi. Bir an önce yeni karakol binalarının inşa edilmesi gerekmektedir.¹⁸

İhtiyaçlar göz önüne alınarak vilayet ve bağlı yerlerde yeni kurulacak polis merkezlerinin tefrişatı için gerekli ödeneğin belirlenmesine çalışılmıştı. Ayrıca vilayetlerden merkezler ve mevkilerde gözaltına alınan şüphelilerin kaçmasını önlemek için gerekli olan kelepçe, kol zinciri gibi zabıta aletlerinden hangilerine ihtiyaç olduğu ve bunun için tahsisatın artırılmasının gerekli olup olmadığının bildirilmesi istenmiştir.¹⁹ Çatalca ve İzmit'ten gelen cevaplarda gerekli ödenekler gönderilmediğinden polis merkezlerinin tefrişatlarının tamamlanamadığı, kırtasiye malzemesi ve basılı evrak gibi ihtiyaçların karşılanması için acilen ödenek gerektiği belirtilmişti. Karakollarda güvenlik adına önemli olan kelepçe ve kol zinciri gibi aletlere de ciddi oranda ihtiyaç olduğu dile getirilmiştir.²⁰

Osmanlı devlet düzeni içerisinde polis merkezlerdeki personel sayısı ve bunların elbise ve silah gibi ihtiyaçlarının belirlenmesi merkez tarafından gerçekleştirilse de vilayetlerden de genel olarak kırtasiye,

¹⁵ BOA. EUM.VRK. 24-29

¹⁶ BOA. EUM.VRK.29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

¹⁷ BOA.EUM.VRK. 24-29

¹⁸ BOA. DH.EUM.VRK. 24-25, BOA. EUM.VRK. 29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

¹⁹ BOA. EUM.VRK. 24-29

²⁰ BOA. EUM.VRK.29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

basılı evrak, ilaç ve muhtelif masraflar için yıllık ne kadar ödeneğe ihtiyaç olduğunun tahminen belirtilmesi istenmişti.²¹ Taşra polis teşkilatının verimli çalışabilmesi için İzmit'te bu masraflar için senelik 54.500 kuruşa, Çatalca için ise 4.500 kuruşun gerekli olduğu belirtilmiştir. İllerin belirttiği cevaplardan polis teşkilatının istenilen şartlarda çalışabilmesi için mevcut ödeneklerin yeterli olmadığı anlaşılmaktaydı.²² Fakat mütareke dönemi şartlarında ödenek sıkıntısının aşılması zor bir ihtimaldi.²³

Gelişen teknoloji ile birlikte polis birimlerinin hızlı haberleşebilmesi için karakollar ile merkez arasında telefon hatları kurulmaktaydı. Bu amaçla vilayetlerde bulunan polis merkezleri arasında kurulacak teflon hattı için makine, tel ve gerekli malzemelerin alınması ve kurulan telefon sisteminin bakım ve tamiri için yıllık ne kadar ödeneğe ihtiyaç olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.²⁴ Çatalca ve İzmit'te karakol merkezleri arasında yeterli telefon bağlantısının olmadığı belirtilmiştir ki²⁵ İstanbul'da bulunan polis merkezleri arasındaki telefon irtibatında bazı sıkıntıların olduğu bir ortamda taşra polis teşkilatlarının haberleşme imkânlarının sıkıntılı olması oldukça normal bir durumdu.²⁶

3.3. Taşra Polis Teşkilatında Düşünülen Kurumsal Değişiklikler

İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde suçlardan dolayı meydana gelen öldürme ve yaralama gibi olaylarla ilgilenecek müstakil zabıta tabipleri görevlendirilmişti. Bunun vilayetlerde de yaygınlaştırılması amacıyla merkez vilayette ve önemli merkezlerde kaç tane adli tabibe ihtiyaç olduğu ve bunlara vilayetin durumuna göre ne kadar maaş verilmesi gerektiğinin belirtilmesi istenmişti.²⁷ İzmit vilayetinden gelen cevapta adli vakalarla ilgilenecek müstakil bir tabibe ihtiyaç olmadığı belirtilmiştir. Çatalca'da ise adli vakalarda belediye tabiplerinden istifade edildiğinden öldürme ve yaralama gibi suçlarla ilgilenecek müstakil bir tabibin görevlendirilmesine gerek görülmemiştir.²⁸ Bu durum Türkiye'de adli tıp kavramının o tarihlerde tam olarak anlaşılmadığını ve uygulamanın sadece İstanbul'la sınırlı kaldığını göstermekteydi.

²¹ BOA. EUM.VRK. 24-29

²² BOA. EUM.VRK.29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

²³ BOA. DH. EUM.LVZ. 57-80

²⁴ BOA. EUM.VRK. 24-29

²⁵ BOA. EUM.VRK.29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

²⁶ BOA. DH.EUM.MH. 209-54

²⁷ BOA. EUM.VRK. 24-29

²⁸ BOA. EUM.VRK.29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

Polis memurlarının; görev yerlerinde meslek adabına ne kadar uyduklarını, silah ve elbise gibi eşyalarının düzen ve tertibine dikkat edip etmediklerini, kayıtlar ile yazılı evrakın düzenlenmesi ve saklanmasıdaki hassasiyetlerini, devriye ve nokta vazifelerini hakkıyla yapıp yapmadıklarını ve ahali ile olan münasebetlerinde meslek onurunu dikkate alıp almadıklarının sürekli kontrol edilmesi gerekiyordu. Bunun yanı sıra polis memurları tarafından talimat ve yürürlükteki tebligatların uygulanıp uygulanmadığını kontrol ederek polis memurlarının suiistimallerini önlemek için müdüriyete bağlı çalışan polis müfettişleri teşkilatının vilayetlerde de kurulması düşünülüyordu. Bu amaçla vilayetlerden merkez ve bağlı yerlerdeki polis teşkilatlarının hakkıyla teftiş edilmesi için kaç müfettişe ihtiyaç olduğunun belirtilmesi istenmiştir.²⁹ İzmit vilayeti polislerin vazifelerini hakkıyla yapıp yapmadıklarını kontrol için teklif edilen seyyar müfettiş görevlendirilmesine olumlu yaklaşılırken Çatalca'da ise teftiş işinin mevcut baş komiserlerden birisi tarafından da yapılabileceği dile getirilmiştir.³⁰

Avrupa'daki uygulamalarında faydaları açıkça görüldüğü için öncelikli olarak İstanbul'da oluşturulan polis idari ve adli kısım şubelerinin taşra teşkilatlarında da kurulması düşünülmekteydi. Bu şubelerden birincisi olan adli kısım şubesi; toplumsal faaliyetler, miting, suç istatistiği, hükümdar ve askerlik aleyhindeki faaliyetler, anarşistler ve şüphelilerle ilgili araştırmalar, gözaltına alınanlar, serseriler ve sabıkalılar, yabancı suçlular, memleket haricine çıkarılan yabancılar, kayıp şahısların aranması, fail-i meçhul kalan suçların ve firar edip bulunamayan suçluların takibi, matbuatın tetkiki, siyasi suçlar ve adliye kayıtlarıyla kanunlarda geçen benzeri inzibat işleri ile ilgilenecekti. İdari şube ise; kahvehane, meyhane, umumhane, apartman, han ve otel gibi umumi mekânlar ile dilenci ve deliler ile benzeri güvenlik işleriyle uğraşacaktı. Belirtilen şubelerin polis idaresi bünyesinde bu kısım haller ve toplumsal gruplar hakkında malumat ve kayıt tutarak bunları sürekli tetkik ve takip ile güvenlik görevlilerinin sürekli teyakkuz halinde olmasının sağlanması hususunda büyük faydaları olacaktı. Bu şubelerin kurulması öncelikli olarak ticari faaliyetlerin yoğun olduğu yerlerde gerekli ise de başkentte olduğu gibi taşrada da zikredilen vazife için müdür ve reisler atanmasına başlangıçta gerek görülüyordu. Fakat önemli merkezlerde bu şubelerin kurulması kesin olarak

²⁹ BOA. EUM.VRK. 24-29

³⁰ BOA. EUM.VRK. 29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

düşünüldüğünden dolayı mevcut personel arasından birer komiser ve komiser yardımcılarını seçilerek vilayetlerden personel sayısının belirlenmesinde bu göreve atanacakların da dikkate alınması istenmişti.³¹ Çatalca çok gelişmiş bir yer olarak görülmediğinden dolayı adli ve idarî emirlerin yerine getirilmesi açısından ayrıca şube kurulmasına gerek görülmemeyerek, belirtilen işlerin merkez livada bulunan mevcut personelle halledilebileceği belirtilmiştir. İzmit vilayetinde de belirtilen suçların ve muamelelerin sınırlı olmasından dolayı ayrıca adli ve idarî şubeler kurulmasına lüzum görülmediği belirtilmiştir.³²

İstanbul Polis Teşkilatında yeni oluşturulan süvari polis teşkilatının sadece şehir içinde görev yapmak üzere taşrada da kurulmasına gerek olup olmadığı öğrenilmeye çalışılmıştı. Süvari polis birimi kurulacaksa kaç süvari polisin görevlendirilmesi gerektiği ve bu süvarilerin hayvan ve yem masrafları için yıllık ne kadar ödeneğe ihtiyaç olduğunun belirtilmesi istenmiştir.³³ İzmit'e bağlı Adapazarı'nda on nefer süvari polis ve dört süvari komiser muavinine ihtiyaç olduğu ve bunların yem ve hayvan bedelleri için yıllık yirmi altı bin yedi yüz kuruşa ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Çatalca sancağı ile bağlı olan yerlerde ise süvari memur görevlendirilmesine ihtiyaç görülmemiştir.³⁴

Ülkeye giriş çıkışlar açısından limanların kontrolü çok önemliydi. Bundan dolayı vilayet merkezlerinde ve bağlı yerlerde kontrol edilmesi gereken limanların kapasitesi ve ne gibi gerekçe ile kontrol altında tutulması gerektiğinin belirtilmesi istenmişti. Ayrıca bu kontrolün sandalla mı yoksa motorlu kayıkla mı yapılmasının gerekli olduğunun belirtilmesi de istenmiştir. Kontrol edilecek yerin sadece liman olduğu, sahilin genel kontrolünün polise ait olmadığı da hatırlatılmıştı.³⁵ Çatalca'ya bağlı Silivri ve Büyükçekmece deniz kenarında bulunsalar da iskelelerde birer memur bulundurularak iskelelerin inzibati sağlanacağından dolayı başka bir deniz teşkilatına ihtiyaç olmadığı belirtilmiştir. İzmit'te ise limanların kontrolü için beş kişilik motorlu bir kayığa ihtiyaç olduğu dile getirilerek³⁶ deniz polisi oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

³¹ BOA. EUM.VRK. 24-29

³² BOA. EUM.VRK. 29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

³³ BOA. EUM.VRK. 24-29

³⁴ BOA. EUM.VRK. 29-82, BOA. EUM.VRK. 24-29

³⁵ BOA. EUM.VRK. 24-29

³⁶ BOA. EUM.VRK. 24-29

Sonuç

Osmanlı'nın son döneminde Türk polis teşkilatının geliştirilmesi amacıyla birtakım düzenlemeler yapılmaya çalışılmışsa da Mütareke Döneminde ülkenin içinde bulunduğu çalkantılı siyasi hayat ve ekonomik problemlerinde etkisiyle polis teşkilatına gerekli ödeneğin ayrılamaması birçok sıkıntının gündeme gelmesine neden olmaktadır. Avrupa'daki polis teşkilatları örnek alınarak yapılan düzenlemeler öncelikli olarak İstanbul Merkez Polis Teşkilatı bünyesinde uygulanmıştır. Taşra polis teşkilatlarında ise İstanbul Polis Teşkilatı örnek alınarak bir takım çalışmalar içerisine girilerek yapılacak düzenlemelerle ilgili olarak vilayetlerden görüşler alınmıştır. Vilayetlerden gelen raporlardan, en önemli sorunların personel eksikliği, karakol binalarının yetersizliği ve ödenek yetersizliği olduğu görülmektedir.

Ayrıca bu dönemde vilayetlerde polis ve jandarma teşkilatlarının görev yeri kavramı ve görev alanlarının tam ayrıştırılmadığı anlaşılmaktadır. Genel olarak yapılan bu düzenlemelerle; asayiş faaliyetlerinin kanunlara uygun olarak yerine getirilmesi, toplumsal huzurun sağlanması, polis memurlarının her açıdan gelişmelerinin sağlanması, polis merkezlerinin fiziki şartlarının düzenlenmesi ve suçlularla daha organize mücadele edilmesi amaçlanmıştır. Tüm bu çalışmaların, düzenlemelerin ve titizlikle üzerinde durulan ayrıntıların günümüz polis teşkilatının geldiği seviyeye katkı sağladığı da muhakkaktır.

Kaynakça

- Alkor, Muharrem, (1952), *Hrisantos'u Ben Öldürdüm*, İstanbul: Nebioğlu Yayınevi.
- Berber, Nuri, (2007), *Ulus Devletin Aşılması Sürecinde Polis*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Birinci, Ali, (1999), "Türk Emniyet Teşkilatı'nda İlkler", *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, ss.9-16.
- Birinci, İhsan, (Ocak 1974), "Cumhuriyet Döneminde Türk Polisi", *Hayat Tarih Mecmuası*, Sayı 1, ss.26-29
- Durmuş, Meryem Evin, (2006), *AB Sürecinde Demokratik Kişilik Eğitimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi.

- Eraslan, Fethullah ve Metin, İsmail, (1984), *Türk Polis Tarihi*, C.1, Ankara: (yayınevi yok).
- Ergut, Ferdan, (2004), *Modern Devlet ve Polis*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaynar, Süleyman, (2002), *Tarihi Süreç İçerisinde Türk Polis Teşkilatının Kuruluşu, Organizasyonu, Fiziksel Yapılanması, Aday Seçme Şekli, Eğitim Programları ve Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Araştırma*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi.
- Noemi, Levy, (2009), “Polislikle İlgili Bilgilerin Dolaşım Tarzları: Osmanlı Polisi İçin Fransız Modelimi?”, *Jandarma ve Polis*, Derleyenler: Noemi Levy, Nadir Özbek, Alexandre Toumarkine, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Öge, Ali Rıza, (1982), *Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları*, Bursa: Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri.
- Polis Mecmuası*, (1 Nisan 1335), “Emniyet-i Umumiye’de Yeni Teşkilat”, No:112.
- Polis Mecmuası*, (1 Teşrinisani 1337), “Polis Müdürü Umumisiyle Mülakat”, No.143.
- Polis Mecmuası*, (1 Teşrinisani 1338), “Polis Teşkilatı Tarihine Bir Nazar”, No.155.
- Toprak, Zafer, (1985), “Tanzimat’tan Sonra Osmanlı Kolluk Kuvvetleri”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C.5, İstanbul.

Arşiv Kaynakları

- BOA. DH.EUM.AYŞ. Dosya No: 62 Gömlek No: 28 (*Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Asayiş Kalem Belgeleri*).
- BOA. DH.EUM.LVZ. Dosya No: 57 Gömlek No: 80 (*Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Levazım Kalem Belgeleri*).
- BOA. DH.EUM.MH. Dosya No: 209 Gömlek No: 54 (*Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Muhasebe Kalem Belgeleri*).

BOA. DH.EUM.VRK. Dosya No: 24 Gömlek No: 25 (*Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Evrak Odası Belgeleri*).

BOA. DH.EUM.VRK. Dosya No: 24 Gmlek No: 29

BOA. DH.EUM.VRK. Dosya No: 29 Gmlek No: 82

BOA. DH.EUM.VRK. Dosya No: 24 Gmlek No: 12

BOA. DH.EUM.VRK. Dosya No: 24 Gmlek No: 4